

LOPPURAPORTTI

Hankkeen toteuttajan nimi

Nouseva Rannikkoseutu ry

Hankkeen nimi

Älykäs ja energiatehokas maaseutu, hankenumero 16318
toteutusaika 28.10.2015 – 31.3.2019

Yhteenveto hankkeesta

Älykäs ja energiatehokas maaseutu -hankkeessa selvitettiin, miten sähköisiä ja digitaalisia innovaatioita voidaan hyödyntää maaseudun asumisen ja palvelutuotannon kehittämisessä kestäväällä ja tasa-arvoisuutta tukevalla tavalla. Älykkään maaseudun toimintamalleja haettiin mm. lin kunnasta. Uusiutuvan energian hyödyntäminen on keskeinen osa älykästä maaseutua. Hankkeen kautta alueen toimijoille välitettiin uutta tietoa hajautetuista ja uusiutuvista energiaratkaisuista järjestämällä opintomatkat kotimaassa ja Saksassa. Pyhäjoelle rakenteilla olevan ydinvoimalan myötä rannikkoseudun toimintaympäristön taloudellisiin ja kulttuurisiin muutoksiin haettiin ratkaisuja ja vertaistukea tutustumalla Eurajoen Olkiluoto-hankkeeseen sekä toteuttamalla kansainvälisyysiltoja. Hankkeen kohderyhmänä olivat alueen kuntapäätäjät ja viranhaltijat, alueen yrittäjät ja yhteisöt sekä Leader-ryhmän hallitus. Hankkeen toimintaan osallistui aktiivisesti 2,5 vuoden aikana lähes 200 toimijaa eri puolilta rannikkoseudun aluetta. Välillisiä hyödynsajia oli huomattavasti enemmän lisääntyneen tiedon ja jaettujen kokemusten kautta.

1. Resurssit ja toteutuksen organisaatio

Hankkeessa työskentelivät Soila Nyman, Riikka Hautala ja Nina Kurunlahti vaihtelevalla työajalla kuukausittain. Työpanokset henkilöittäin olivat Soila 3,6 kk, Riikka 0,25 kk (vain Eurajoen matka) ja Nina 2,9 kk. Henkilöresurssit kohdentuivat hankkeen toimenpiteiden toteuttamiseen, yhteistyöverkostojen luomiseen, jatkotoiminnan ideointiin hankkeen päätyttyä sekä hankkeesta tiedottamiseen ja raportointiin. Soilan päävastuualueena oli Eurajoen ja Saksan opintomatkojen toteuttaminen, Ninalla lin opintomatkojen järjestäminen ja kansainvälisyyspajojen toteuttaminen ja Riikka osallistui Eurajoen matkan järjestelyihin. Yhteisesti toteutettiin hankkeen raportointi ja kotimaan bioenergiaretki, johon yhdistettiin myös älykkäiden kyläpalveluiden esittelyä. Saksan opintomatkan suunnittelussa avusti myös MUN KOOVEE -hankkeen työntekijä Erja Simuna. Ulkopuolista asiantuntija-apua hankkeessa käytettiin opintomatkojen suunnitteluun sekä tiedon keräämiseen hyvistä esimerkeistä ja toimintamalleista Suomessa ja ulkomailla.

2. Hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet

Hankkeen päälähtökohtana on ollut vastaaminen Manner-Suomen maaseutuohjelman tavoitteeseen ilmaston muutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. Nouseva Rannikkoseutu ry:n oman strategian Ympäristö -teeman tavoitteena on tukea uusia ympäristöratkaisuja ja biotaloutta esimerkiksi edistämällä hajautettua ja uusiutuvaa energiatuotantoa. Toimintaryhmä onkin edellisinä ohjelmakausina tukenut hankkeita (mm. Siikajoen biodieselilaitos ja Alpuan CHP-voimala), jotka edistävät uusiutuvan energian hyödyntämistä. Tämän hankkeen avulla haluttiin tutustua syvällisemmin erilaisten uusiutuvien energialähteiden, energiansäästön ja energiatehokkuuden hyödyntämiseen maaseudulla ja innostaa alueen toimijoita kokeilemaan ja välittämään tietoa uusista toimintamalleista. Lisäksi alueen

toimijoilta tulleet toiveet olla mukana ilmastotalkoissa ja edistää toiminta-alueen kuntien, yhteisöjen ja yrittäjien omia paikallisia energiaratkaisuja loi selkeän paikallisen tarpeen hankkeelle.

Nouseva Rannikkoseudun strategian Elinvoima -teemassa mainitaan myös, että Leader-ryhmän tavoitteena on auttaa aluetta sopeutumaan isoihin teollisuushankkeisiin. Rannikkoseudun alueella tällainen iso teollisuushanke on Hanhikiven ydinvoimalahanke Pyhäjoella. Jo rakentamisvaiheessa hankkeella on huomattavat aluetaloudelliset ja kulttuuriset vaikutukset Pyhäjoella ja lähikunnissa. Koska suurhanke on luonteeltaan ainutlaatuinen, nähtiin tarpeelliseksi hakea kokemuksia ja vinkkejä vastaavasta hankkeesta muualta Suomesta. Hankkeen tavoitteena oli myös Leader-hallituksen jäsenten tietämyksen lisääminen uusista energiaratkaisuista ja suurhankkeiden vaikutuksista, mikä osaltaan tukee tasavertaista päätöksentekoa hankerahoituksessa.

Hankkeen tavoitteet tiivistäen olivat:

- 1) Selvittää älykkään maaseudun mahdollisuuksia.
- 2) Lisätä tietoutta uusiutuvien ja hajautetun energian mahdollisuuksista.
- 3) Kartoittaa ydinvoimalan aluevaikutuksia Pohjois-Pohjanmaalla.
- 4) Tukea alueen monikulttuurisuustyötä ja lisätä Venäjä-tietoutta.

3. Hankkeesta tiedottaminen alueella ja kohderyhmälle

Hankkeen alkamisesta ja hankkeessa järjestettävistä opintoretkistä ja työpajoista on tiedotettu Nouseva Rannikkoseudun kotisivuilla, facebook-sivuilla sekä jäsen- ja uutiskirjeissä. Tietoa esimerkiksi retkistä on jaettu myös popleader.fi sivuston sekä sähköpostilistojen ja puhelinsoittojen välityksellä. Kansainvälisyistyöpajoista on tehty myös lehti-ilmoituksia ja työpajojen yhteistyökumppanit ovat jakaneet mainoksia myös omissa some-kanavissa ja verkostoissa. Opintomatkojen koosteet on toimitettu osallistujien ohella toimintaryhmän hallitukselle. Matkaraportit on laitettu kaikkien luettaviksi yhdistyksen kotisivuille. Verkostoyhteistyön kautta saadut vinkit on jaettu alueen toimijoille sähköpostilistojen kautta.

Hankkeen kohderyhmänä ja hyödynsaajina olivat Nouseva Rannikkoseudun toiminta-alueen yritykset, kuntapäättäjät, Leader-hallituksen jäsenet, yhteisöt ja yksittäiset ihmiset. Hankkeen toimintaan osallistui henkilöitä kaikista Leader-ryhmän toiminta-alueen kunnista (Tyrnävä, Liminka, Siikajoki, Hailuoto, Raahe, Pyhäjoki ja Lumijoki).

4. Hankkeen toimenpiteet ja niiden vaikutukset paikalliseen kehittämistyöhön

Hankkeen tavoitteisiin vastattiin järjestämällä neljä (4) opintoretkeä ja kolme (3) kansainvälisyysilttaa:

- 1) Tutustuminen Olkiluodon ydinvoimalaan -Eurajoen opintoretkeä hallituksen jäsenille
- 2) Alueella toimivat uusiutuvaa energiaa tuottavat laitokset ja verkostot -opintoretkeä asiasta kiinnostuneille
- 3) Missä mennään uusiutuvan energian hyödyntämisessä Euroopassa -opintomatka Saksaan ja Itävaltaan asiasta kiinnostuneille
- 4) Älykäs maaseutu -opintoretket lihin kuntapäättäjille
- 5) Kansainvälisyys workshopit Pyhäjoella kaikille aiheesta kiinnostuneille

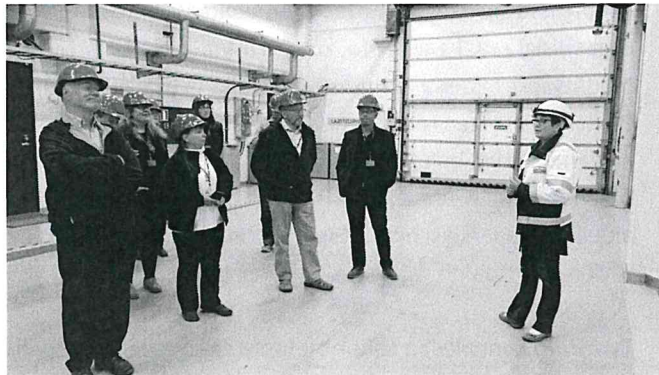
Lisäksi hankkeen aikana osallistuttiin älykkäitä energiaratkaisuja käsitelleisiin, muiden toimijoiden järjestämiin tapahtumiin ja retkiin. Esimerkiksi Leader-ajankohtaispäivillä keväällä 2018 tutustuttiin Muonion Älytie-hankkeeseen.

Hankkeen toimenpiteillä lisättiin alueen toimijoiden tietoisuutta kestävästä energiaratkaisuista, suurhankkeiden vaikutuksista, monikulttuurisuustyön vahvuuksista sekä paikallisesti tuotettujen palveluiden mahdollisuuksista. Paikallisten energia- ja palveluratkaisujen löytäminen on kestävä kehityksen edellytys. Kun osaaminen, tekijät ja raaka-

aineet ovat paikallisia, luodaan edellytyksiä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväälle kehitykselle. Paikallisesti tuotettu energia mahdollistaa ratkaisut, joilla ongelmakohtat tai haasteet käännetään kasvuksi. Paikallisista tarpeista nousevat palvelut ja toimintamallit ovat kestäviä ja sosiaalisesti hyväksyttäviä.

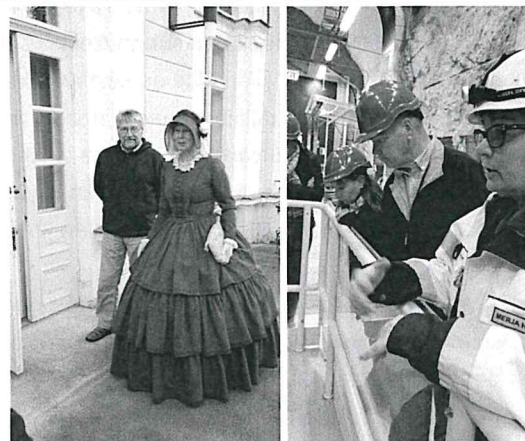
OPINTOMATKA EURAJOELLE 9.-11.6.2016

Hankkeessa järjestettiin opintomatka Eurajoelle alkukesästä 2016. Opintomatalla käytiin tutustumassa Olkiluodon ydinvoimalan vierailukeskukseen ja Eurajoen matkailukohteisiin. Retkelle osallistui 11 Nouseva Rannikkoseudun hallituksen jäsentä ja työntekijää.

Opintomatkan tärkeimpänä tavoitteena oli kartoittaa, millaisia aluetaloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ydinvoimalarakentamisella voisi olla Pohjois-Pohjanmaalle ja erityisesti Pyhäjoelle ja Raahen seudulle. Matkakohteeksi valikoitu Eurajoki, koska sillä on pitkä kokemus vastaavasta rakentamisesta.

Aluevaikutukset Eurajoella ovat osoittautuneet merkittäviksi ja vastaavia vaikutuksia arveltiin syntyvän myös Pyhäjoella. Ydinvoimalan aluevaikutukset ulottuvat noin 50 km säteelle. Projektin on työllistänyt jopa tuhansia ihmisiä, mikä vaatii lisää hotellikapasiteettia, edullisia asuntoja ja erilaisia palveluita (kaupat, koulu, vapaa-aika). Alihankintaketjut ovat olleet pitkiä, joten myös pienet, paikalliset toimijat ovat päässeet hyötymään rakentamisprojektista. Yritysten laatu järjestelmät ovat olleet edellytys projektiin mukaan pääsulle. Eurajoki saa vuosittain noin 30-35 milj. euron verotulot Olkiluodon yhteisöveron ja Eurajoella asuvien työntekijöiden verojen kautta. Ydinvoimalatoimijoiden kautta on saatu paljon sponsorirahaa alueen kehittämiseen, mikä on heijastunut mm. Leader-tukien määrään. Erillisiä hankkeita ei ole tarvittu kotouttamis- tai yhteisöllisyystyöhön. Kotouttamistyötä on silti tehty paljon esim. seurakunnan toimesta (mm. toteutettu tutustumiskierroksia alueen palveluihin). Eurajoella on myös panostettu matkailun kehittämiseen ja kunnan rooli matkailun kehittämisessä on vahva.

Opintomatka on laadittu erillinen matkaraportti.

Mitä retkestä jäi itämään?

- Kansainvälisten työntekijöiden ja paikallisen väestön kohtaaminen ja monikulttuuristen työpajojen järjestäminen juuri Pyhäjoelle tuntui retken jälkeen luonteelta ja parhaalta ratkaisulta.
- Opintomatalla vahvistui ajatus siitä, että myös Nouseva Rannikkoseudun alueella on syytä aloittaa (kylä)matkailun koordinointi, reittien ja kohteiden tuotteistaminen sekä opastoiminnan kehittäminen.
- Retki oli hyödyllinen hallitustyöskentelyn näkökulmasta, sillä se auttoi näkemään asioiden välisiä yhteyksiä laaja-alaisemmin. Tästä on apua ydinvoimalan aluevaikutusten ennakointityössä.
- Pyhäjoen kunta on käynnistänyt tiiviin yhteistyön Eurajoen toimijoiden kanssa eri tasoilla.

BIOENERGIAA JA KYLIEN PALVELUITA -OPINTORETKI 31.8.2016

Elokuussa 2016 toteutettiin opintoretkeä, jonka tavoitteena oli tutustua bioenergiatuotantoon ja alueella toimiviin uusiutuvaa energiaa tuottaviin laitoksiin ja verkostoihin. Retkellä käytiin tutustumassa Limingan alueella toimivan Jahotec Oy:n biokaasulaitokseen, Tyrnävän Siemenperunakeskukseen sekä Tyrnävän kunnan kuivamädätyshankkeeseen Palkin alueella. Päivän päätteeksi tutustuttiin Siikalatvan Mankilan kylän monipuoliseen palvelutoimintaan.

Limingassa sijaitseva **Jahotec Oy:n biokaasulaitos Biokki** aloitti toimintansa vuonna 2014. Biolaitoksella tuotetaan orgaanisista raaka-aineista, kuten kasviperäisistä jätteistä, eläinperäisistä sivutuotteista ja peltobiomassasta, mädätysprosessissa lannoitevalmisteita ja biometaan. Niistä taas tuotetaan sähköä, lämpöä ja liikennepolttoainetta. Biokaasulaitosten rakentamisen, operoinnin ja tukitoimien lisäksi Jahotec tarjoaa modulaarisia tuotteita ja ratkaisuja hygienisointiin, hajujen poistoon sekä kaasun jalostamiseen ja liikennepolttoaineen jakeluun. Biokki on kasvavan bioenergia-alan edelläkävijä alueella. Yritys tekee myös tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa biokaasulaitoksen eri osalujoilla, esimerkiksi mädätysprosessin optimointi erilaisille syötteille, ajoneuvokaasun jalostaminen sekä ravinnetuotteiden valmistus. Jahotec tekee aktiivisesti yhteistyötä koti- ja ulkomaisten tutkimuslaitosten kanssa.

Tyrnävän kunnalla on suunnittelussa energiahanke uudelle **Palkin alueelle**. Hankkeella haetaan vastauksia energiaomavaraisten asuinalueiden rakentamiseen. Suunnittelussa on asemakaava-alue, jossa voi asua, pitää hevosia ja toimia yrittäjänä. Alueelle on suunnitteilla esim. maneesi ratsastuskoulu yrittäjälle. Kiinnostus tontteja kohtaan on ollut suurta. Suunniteltu Palkin alue on kestävä kehityksen ilmentymä. Hevostilojen lanta ja bioperäinen jäte on tarkoitus kerätä ja sillä lämmitäisiin alueen kiinteistöt. Alueelle laaditaan parhaillaan suunnitelmaa bioenergiailaitoksesta. Menetelmänä olisi kuivamädätys, jossa ei käytetä vettä biomateriaalin laimentamiseen, mikä lisää menetelmän ekologisuutta. Lannan mukana voitaisiin käyttää myös peltobiomassoja, kuten olkea. Hevostilojen alueellinen keskittyminen mahdollistaa lisäksi tilojen yhteistyön esim. rehutilauksissa, mikä vähentää raskaan liikennöinnin tarvetta.

Tyrnävällä sijaitseva **siemenperunakeskus** on yritys, joka tuottaa ja kehittää laadukasta siemenperunaa. Tuotannossa on yli kolmekymmentä eri tarkoituksiin jalostettua perunalajiketta. Asiakkaina on yksittäisiä perunanviljelijöitä sekä ruoka- ja perunateollisuuden sopimusviljelijöitä ympäri Suomea. Yritys tuottaa vuosittain perunaa n. 13 miljoonaa kiloa, josta puolet on siemenperunaa. Yritys tekee tutkimus- ja kehitystyötä yhteistyössä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa. Retkellä tutustuttiin uusimpaan tutkimusalaan eli ilmaperunoihin. Perunoita kasvatetaan sterilissä tilassa, ilmasta roikkuen. Ravinteet ruiskutetaan kasvin juurille tarkasti mitaten ja kastelua voidaan säädellä optimaaliseksi. Ilmaperunoista voi tulevaisuudessa löytyä vastaus esim. kuivilla alueilla tapahtuvaan ruokatuotantoon. Ilmaperunoiden kasvattaminen on ympäristöystävällistä ja tukee kestävä kehityksen periaatteita.

Mankilan kyläseura perustettiin keväällä 2012, kun kylällä toimineet neljä yhdistystä yhdistyivät. Kylätoiminnan keskiössä on Kylätalo Laakson Vesa, jota on kunnostettu eri hankkeiden kautta. Keittiötä on uusittu ja lämmitys on vaihdettu maalämmöksi. Kylätalon piha on kokenut muodonmuutoksen. Pihalla on mm. huppea kota ja kylän historiasta henkiin herätetyt Kiljo ja Koljo patsasjäät, jotka rakennettiin koko kylän yhteisvoimin sammalbetonista. Toimintaa, palveluita ja tapahtumia on kehitetty kylän omista tarpeista lähtien. Kirjastokahvilan ovet ovat avoinna tiistaisin ja keittolounas vetää ruokailijoita kauempaakin aina keskiviikkoisin. Kylällä pyörinyt Pikku-Jyvämari kerho sai valtakunnan huomiota radiossa. Kylällä on parhaillaan menossa järvikaislan käyttömahdollisuuksia pohtiva hanke. Myös kylämatkailua kehitetään aktiivisesti ja kylän virkistysalueiden retkeilyrakenteiden parantaminen on juuri aloitettu. Mankilan kylä

tekee tiivistä yhteistyötä monen lähialueen kylän kanssa (mm. Markkuu ja Temmes Tyrnävältä).

Retkelle osallistui 19 alueen toimijaa. Mukana oli sekä yrittäjiä, kuntatoimijoita että yhdistysväkeä. Retki oli osa Nouseva Rannikkoseudun 20-vuotisjuhlavuoden tapahtumia. Opintomatka toteutettiin yhteistyössä Palvelevat Kylät -hankkeen kanssa. Retkestä ei ole kirjoitettu erillistä matkaraporttia.

Mitä retkestä jäi itämään?

- Rannikkoseudun alueelle tarvitaan lisää innovatiivista toimintaa. Etenkin kiertotaloudesta voisi syntyä uutta liiketoimintaa ja yrittäjyyttä alueelle.
- Uudella ohjelmakaudella yrittäjien tukipaletin kehittäminen on tarpeen, jotta innovatiivisia hankkeita voidaan tukea.
- Kylien välinen yhteistyö palveluiden kehittämisessä tarvitsee jatkossakin ulkopuolista tukea.
- Alueen kylissä on myös matkailullista potentiaalia, jota ei ole hyödynnetty riittävästi.

BIOENERGIAMATKA MUCHENIIN JA SALZBURGIIN 27.9.-1.10.2017

Syksyllä 2017 haettiin ideoita uusiutuvan ja hajautetun energian hyödyntämisen nykytilanteesta. Retkikohteeksi valittiin Saksa ja Itävalta, koska ne ovat olleet Euroopassa monelta osin edelläkävijöitä uusiutuvan energian osalta. Retkelle osallistui 13 henkilöä, joilla oli oman yritystoiminnan tai ammatin takia intressi osallistua. Retken suunnittelussa hyödynnettiin alueelta löytyvää energia-asiantuntemusta sekä tutkimustietoa.

Matkalla tutustuttiin mm. **Baijerissa sijaitsevaan Wildpoldsriedin kylään**, joka on kerännyt laajaa kansainvälistä huomiota uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämisestä. Kylän on onnistunut pienentämään kylän hiilijalanjälkeä merkittävästi ja kylä tuottaa energiaa enemmän kuin mitä itse käyttää. Vuodesta 2000 lähtien kylässä on käytetty energian käyttöön liittyviin investointeihin jopa 50 miljoonaa euroa. Wildpoldsried on osannut hyödyntää monipuolisesti ulkopuolista rahoitusta. Kylä myy tuottamansa ylijäämä lämpöenergian valtakunnan verkkoon ja rahoittaa siten lisäinvestointeja ja kylän palveluita.

Seehamin kylässä Itävallassa tutustuttiin osuuskuntapohjaiseen hakelämmityslaitokseen.

Osuuskunnassa on mukana 25 maatilaa (20 hehtaaria peltoa ja 10 hehtaaria metsää). Maatilat toimittavat 15 km säteeltä biomassat lämmityslaitokseen. Maanviljelijöille maksetaan laitokseen tuodusta materiaalista. Lämmön jakeluun on rakennettu oma kaukolämpöverkko, johon on saatu julkista tukea 40%. Laitoksella lämmitetään 104 rakennusta, kaikki kylän julkiset rakennukset ja 40 kotitaloutta. Osuuskunta omistaa laitoksen ja myy lämmön eteenpäin.

Polttoprosessin jälkeen tuhka viedään pelloille lannoitteeksi ja osa menee jätteeksi. Liki 2 miljoonan investointi maksaa itsensä takaisin 20-25 vuodessa.

1100 asukkaan **Werfenwengi Itävallassa** saa toimeentulonsa maatalouden ohella turismista. Kylä on mukana monikansallisessa 'Alpine pearls' -yhteistyössä, jossa tavoitellaan "soft mobility" -periaatteita, joiden mukaan vieraat voivat saapua kylään ja liikkua lähialueilla mahdollisimman ympäristöystävällisesti. Werfenwengissa vierailee vuosittain 66 000 turistia. Tavoitteena on, että vierailun aikana turistit jättävät omat autonsa parkkiin ja hyödyntävät kylän sähköisiä kulkuvälineitä (autoja, pyöriä jne.). Hankkeessa on mukana 68% kylän majoituspaikoista ja ne perivät majoituksen yhteydessä 1,50 € (per yö, lapset 0,70 €) lisämaksun kulkuvälineiden käytöstä.

Lisäksi matkan aikana tutustuttiin biokaasutilaan, jätevesien puhdistamiseen, jätevesilaitoksien maisemointiin sekä yhden Leader-ryhmän toimintaan, joka painottaa strategiassa ja myönnettävässä rahoituksessa uusiutuvaa energiaa edistäviä ja ilmaston muutosta torjuvia hankkeita.

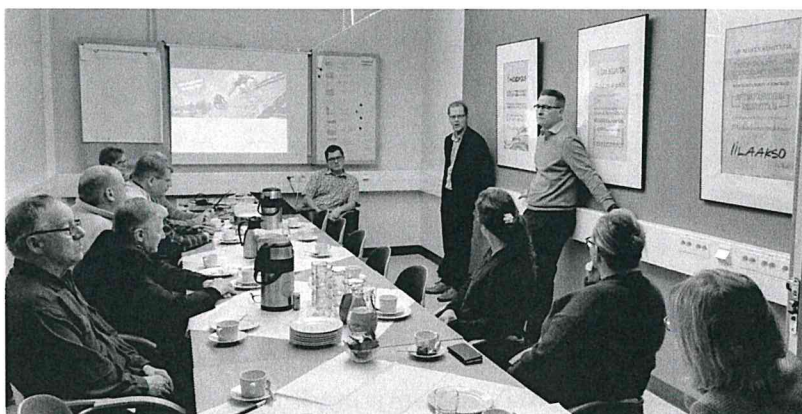
Opintomatka on laadittu erillinen raportti.

Mitä retkestä jäi itämään?

- Vierailusta jäi päällimmäisenä mieleen kokonaisvaltaisen ajattelun merkitys kehittämistyön onnistumiselle. Strategisen ajattelun merkitys on suuri ja kehittämistyön onnistuminen vaatii myös poliittisilta päättäjiltä sitoutumista yli puoluerajojen.
- Projektien onnistumista auttaa se, että ideat ovat asukkailta itseltään lähtöisin. Silloin toimien vastustaminen on hankalampaa.
- Vierailukohteissa osattiin hyödyntää monipuolisesti ulkopuolista rahoitusta ja tehtyjen investointien osalta mietittiin myös ansaintalogiikkaa. Energiaan käytettävä raha jää kiertämään omaa kylään, eikä mene esimerkiksi öljymaksuina ulkomaille.

ENERGIARETKET IIHIN 26.8.2019 JA 10.10.2018

Loppusyksystä 2018 järjestettiin Nouseva Rannikkoseudun kuntasektorin toimijoille (luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja hankevetäjille) kaksi opintomatkaa lihin teemalla Älykäs maaseutu, mitä se on? Onnistuneen energia- ja ilmastotyön tuloksena li on noussut valtakunnan kärkeen puolittamalla hiilidioksidipäästönsä vuosien 2007-2015 aikana. Iin kunnassa on onnistuneesti sitoutettu eri tahoja mukaan energiataloksiin kouluista yrityksiin ja asukkaisiin. Kunnassa on mm. 11 uutta aurinkovoimalaa ja 5 täyssähköautoa. Energiatieteiden tutkimuskeskuksen tähtävillä investoinneilla on saavutettu vuosittain jopa 750 000 euron säästöt.

Iin osoittautuikin kohteena hyväksi valinnaksi, sillä retkille osallistui 22 toimijaa. Ensimmäinen retki oli suunnattu Raahen seutukunnan ja toinen Lakeuden alueen toimijoille. Iin toimintaa esittelivät Teijo Liedes, Heidi Takalo, Ari Tossava ja Johannes Tuomela Iin kunnasta sekä Erja Ruokamo Iin Micropolikselta. Tutustumiskohteet kentällä suunniteltiin yhteistyössä Iin kunnan ja Micropoliksen asiantuntijoiden kanssa.

lin energiayön pohjaa tarkoille laskelmille ja asioiden perusteleminen. Onnistumisen taustalla on tarkkojen säästömittausten ohella onnistunut tiedottaminen, sisäisesti ja ulkoisesti. Ylimmän johdon sitoutuminen ja "energiaryhmän perustaminen" helpottaa päätöksentekoa valtuustossa (energiaryhmässä avainhenkilöt, edustajia kaikista puolueista, on ajan tasalla tilanteesta).

lin kunnan energiayö sai alkunsa 2000-luvun alussa, kun tuulivoimarakentamista käynnistettiin. Kunta alkoi selvittää tuulivoimaan liittyviä tuloja ja uusia työpaikkoja. Keskustelua haitoista on käyty avoimesti. Toinen kasvunlähde on ollut mikroelektroniikka, jossa alueella on pitkät perinteet. Kunnan oman toiminnan kehittäminen ja säästöjen saaminen on hyvä pohja päätöksenteolle. Raha on hyvä kannustin kaikilla tasoilla.

lin kunta palkkasi 2011 energiainsinööri, joka alkoi juosta kasaan energia-asioita ja tehdä laskelmia (lilaakson energiainsinööri työparina). Kaikki kunnan toiminta on käyty läpi energianäkökulmasta (hiilidioksidipäästöjen vähentäminen ja hiilijalanjäljen pienentäminen). Ulkopuolisia konsultteja ei ole käytetty, jotta osaaminen jäisi kuntaan. Kunta hoitaa energiarakentamiseen ja laitehankintoihin liittyvät kilpailutukset keskitetysti (myös yksityisten laitehankinnat, esim. aurinkopaneelit). Näin laitetuotimittajilta saadaan pitkät takuuajat.

Iso rooli kehittämisessä on ollut valtiollisten energiaohjelmien ja rahoitusten oikea-aikaisella hyödyntämisellä (isot tukiprosentit). GETS-järjestelmään pääsy (=kuntien energiatehokkuussopimus TEM:n kanssa) on taannut valtionapujen saamisen. Muita hyödyllisiä askelia kehittämisessä on ollut HINKU-kumppanuus ja FISU-resurssiviisauden tiekartta. Hinku-foorumin kautta on saatu tietoa ja verkostoja. Tavoitteena on vähentää hiilidioksidipäästöjä 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2017 tasosta (50%) ja olla Suomen ja Euroopan paras. FISU-tiekartassa jokaiselle kunnan yksikölle on tehty omat energiatehokkuusvaatimukset. Tiekartta on osa kunnan talousarviota. Valmiita mallipohjia esim. kunnan ympäristöohjelman laatimiseen löytyy SITRA:lta.

Energiatehokkuus on huomioitu kaikessa kunnan rajojen sisällä tapahtuvassa aina toimistojen valaistuksesta päiväkoteihin ja kouluihin. Esim. kouluille on oppilaista perustettu omat "energia-tiimit", jotka seuraavat koulun energiankulutusta ja etsivät säästökohteita (samalla osa opetusta, vievät oppia myös kotiin). Säästyneistä rahoista 50% annetaan koululle (koulu käyttää oman toiveen mukaisesti) ja 50% maksavalle yksikölle.

Yksi suuri haaste on kunnan läpi kulkeva 4-tie, jolla on iso hiilijalanjälki. Samoin sähkölämmitteiset kohteet. Kunta on tukenut ilmalämpöpumppujen asentamista. Leasing-sopimuksia investoinneissa on kokeiltu uutena tapana toimia. Kaikki kunnan sähköautot (6 kunnalla ja 1 postilla) on liisattu ja energia saadaan kunnan omasta sähkölaitoksesta (toimii vesivoimalla). Myös aurinkokeräimien käyttöä ollaan kehittämässä (tuettua toimintaa valtion taholta), samoin hukkalämmön hyödyntämistä.

Kenttävierailulla tutustuimme mm. Micropoliksen aurinkokeräimiin sekä toimistotilojen ja piha-alueen älykkääseen valaistukseen (LED-valot ja liiketunnistimet), keskuskoulun maalämpöön ja energiatiimin toimintaan sekä Haminan koulun eristeratkaisuihin. Retkestä ei ole kirjoitettu erillistä matkaraporttia.

Mitä retkistä jäi itämään?

- Tulosten syntymiseen tarvitaan yksimielinen poliittinen tahto. Tarvitaan myös kuntaan palkattu henkilö tekemään asioita kokoaikaisesti. Paikalliset ihmiset on myös saatava tavoitteiden taakse. Paikallisten ja käyttäjien on koettava, että he hyötyvät ratkaisuista. Vain kekseliäisyys on rajana ja yhteistyössä on voimaa.
- Energia-asioita on ajateltava ketjuina ja toisiinsa vaikuttavina asioina, ei toisistaan irrallisina.
- Energiakokeiluihin kannustaminen voisi jatkossa olla yksi rannikkoseudun alueen keskeisistä kehittämistavoitteista. Tukivalikoiman kehittäminen tämän mahdollistamiseksi.
- lin toimijoiden kanssa on alettu suunnittelemaan "energia"-iltoja mm. Raahan ja Tyrnävän seudulle.

KOHDATAAN TYÖPAJAT PYHÄJOELLA 15.-29.11.2018

Hankkeessa järjestettiin marraskuussa 2018 monikulttuurisuusiltoja Pyhäjoella. Pyhäjoelle on mm. ydinvoimala hankkeen myötä muuttanut yhä enemmän ulkomaalaistaustaisia, etenkin venäläisiä keikkatyöläisiä, mutta myös perheitä. Tiedon puute eri maiden tavoista voi helposti johtaa väärinymmärryksiin. Kohdataan-illat kutsuivat kaikenikäiset Pyhäjoella asuvat saman katon alle tutustumaan eri kulttuureihin. Illoissa oli esillä vietnamilainen, espanjalainen, venäläinen ja suomalainen kulttuuri. Iltojen toteuttamiseen pyydettiin mukaan paikallisia toimijoita. Paikallinen ravintoloitsija Rahlan lähti innolla mukaan, samoin alueen Suomi-Venäjä-seurat ja paikallinen 4H-yhdistys. Tapahtumien kulttuuripohjaa laajennettiin espanjalaiseen kulttuuriin, koska Pyhäjoella oli sopivasti samaan aikaan kaksi EVS-nuorta vaihdossa.

Iltojen aikana eri maiden kulttuurit tulivat tutuksi yhdessä tehden. Ruokakulttuuri-illassa 15.11. tehtiin mm. kevätkääryleitä ja pelmenejä. Samovaari porisi venäläisessä teekulttuuri-illassa 22.11. ja jouluiset perinteet vetivät tuvan täyteen lapsia ja perheitä 29.11. Illat olivat kaikille ilmaisia. Pajoihin osallistui yli 120 aikuista ja lasta. Lapsia oli paljon etenkin joulupajassa. Monet osallistuivat kaikkiin pajoihin.

Mitä illoista jäi itämään?

- Illoille oli selkeä tarve. Ajankohtaa ja Nuorisotila Kahavelia pidettiin hyvänä paikkana. Pyhäjoen kunnan vapaa-aikatoimi alkoi ideoida iltojen jatkamista esim. kerran kuukaudessa tai joka toinen viikko.
- Vastaaville illoille olisi tarvetta myös Raahessa ja Siikajoella, joista oli myös osallistujia.
- Iltoihin olisi voinut osallistua enemmän suomalaisia. Suomalaiset olivat myös ujoja esiintymään, vaikka illoissa toivottiin olevan enemmän suomalaisten esityksiä.
- Vapaamuotoinen yhdessä tekeminen on monikulttuurisuus-työtä parhaimmillaan, jossa kielirajat unohtuvat ja uusia ystävyyssuhteita luodaan.
- Norsu aikoo panostaa jatkossakin kansainvälisyyteen (nuoret, yhteisöt, yritykset).

5. Haasteet ja riskit toteutuksessa

- Hankkeen aikatauluja jouduttiin muuttamaan ja hankkeelle haettiin jatkoaikaa.
- Opintoretkille osallistujien saaminen oli väliin haasteellista mm. aikataulujen yhteensovittamisen takia.
- Alueen kuntien osallistuminen hankkeen toimenpiteisiin oli vaihtelevaa, vaikka kunnissa oli kiinnostusta aiheeseen ja monella kunnalla on omia energiahankkeita suunnitteilla/menossa.
- Energia-asiat vaativat omaa erityisosaamista. Hankkeessa ei ollut tarpeeksi aikaa paneutua ja perehtyä erikoisalaan. Tämän vuoksi asiantuntija-avun käyttäminen mm. retkien suunnittelussa oli tarpeen.

Hanke kuitenkin onnistui kokonaisuutena suunnitellusti ja kaikki toimenpiteet saatiin toteutettua. Uusia toimijoita saatiin hankkeen aikana innostettua viemään energia-asioita eteenpäin omissa yhteisöissä ja kunnissa. Asioiden eteneminen vie kuitenkin aina oman aikansa ja hankkeen vaikutukset näkyvät viiveellä vuosien päästä. Hankkeen toimintaan osallistuneiden tietämys älykkäistä energiaratkaisuista kasvoi. Myös tieto siitä, mitä rannikkoseudun alueella ja lähikunnissa jo tehdään energia-asioiden eteen. Seuraavassa vaiheessa tietoa täytyy ruveta siirtämään ideoista tekoihin. Tässä hankkeen aikana luodut yhteistyöverkostot toimivat hyvänä apuna. Myös tukimuotojen kehittäminen on huomioitava. Hankkeen aikana yhteys kansallisiin energiahankkeisiin syventyi ja heidän kauttaan saatiin paljon hyödyllistä tietoa energiamuodoista ja retkikohteiden valinnasta. Olkiluodon voimalaitokseen ja sen aluevaikutuksiin tutustuminen avasi näkemystä Hankikiveen liittyvistä monista mahdollisuuksista, mutta myös haasteista liittyen esim. eri kulttuurien kohtaamiseen.

6. Seuranta ja raportointi

Hankkeen tavoitteiden toteutumista on seurattu Nouseva Rannikkoseudun kuukausipalavereissa, hallituksen kokouksissa ja vuosiraporttien yhteydessä. Hankkeen toimintaan osallistuneet ovat antaneet myös suoraa palautetta hankkeen aikana. Hankkeen myötä syntyneitä toimintaideoita on viety eteenpäin mahdollisuuksien mukaan joko yhdistyksen omien hankkeiden kautta tai annettu tiedoksi yhteistyökumppaneille.

7. Yhteistyökumppanit

Hanke on tehnyt yhteistyötä (retket, kv-illat, tiedon hankkiminen) mm. seuraavien tahojen kanssa:

- Ilkka Kovalainen, Tyrnävän kunnan energia-asiantuntija
- Irja Ruokamo ja Kari Manninen, Iin Micropolis Oy
- Maarit Kari, Energiatehokkuudesta kilpailukykyä maaseudulle -hanke, ProAgria
- Vähähiilinen maaseutu – maaseudun uusiutuvat energiat -hanke, ProAgria
- Hankkeen aikana osallistuttiin myös Alpua casen kautta Aalto yliopiston hallinnoinmaan EU/Interreg Co2mmunity -hankkeeseen. Hankkeessa tutkittiin yhteisöjen omia paikallisia uusiutuvan energian hankkeita.
- Rannikon Suomi-Venäjä seura ja Raahen monikulttuurisuusyhdistys Toivo ry
- Pyhäjoen 4H-Yhdistys ry sekä Pyhäjoen nuoriso- ja vapaa-aikatoimi
- Nouseva Rannikkoseudun alueen kunnat

8. Kustannukset ja rahoitus

	Haettu		Toteutuma	
Kustannuslaji	Palkat	26 500,00 €	Palkat	29 047,21 €
	Vuokrat	500,00 €	Vuokrat	409,20 €
	Ostopalvelut	5 900,00 €	Ostopalvelut	3 797,70 €
	Muut välittömät kulut	20 500,00 €	Muut välittömät kulut	19 534,58 €
	Flat rate 24 %	6 360,00 €	Flat rate 24 %	6 971,31 €
	Kustannukset yhteensä	59 760,00 €	Kustannukset yhteensä	59 760,00 €

Hankkeelle on saatu 100 % rahoitus Manner-Suomen Maaseutuohjelmasta. Rahoituspäätös Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus.

9. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

- Panostetaan energiahankkeisiin (ideointi ja rahoitus) jatkossakin
- Jatketaan energiahankkeisiin liittyvien verkostojen kokoamista
- Kehitetään (kylä)matkailua ja tuotteistamista alueella
- Ollaan mukana luomassa alueelle erilaisia matkailutoimijoiden verkostoja
- Jatketaan kansainvälistymistyötä (kohderyhmänä nuoret, yhteisöt, yritykset)
- Jalkautetaan kansainvälistymisen hyviä kokemuksia kuntien toimintaan
- Mietitään uusia keinoja kylien palveluiden kehittämiseen

Allekirjoitukset ja päiväys

Ruukissa 3.10.2019

Riikka Hautala
vs. toiminnanjohtaja

Nina Kurunlahti
kyläkehittäjä